

АГРОПРОДОВОЛЬЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІК ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНИ

О.М. Федорчук¹, В.С. Петренко², Є.М. Федорчук³

¹кандидат економічних наук, професор

²доктор економічних наук, професор

¹Державний університет «Київський авіаційний інститут»

просп. Любомира Гузара, 1, м. Київ, 03058, Україна

²Херсонський державний університет

вул. Шевченка, 14, м. Івано-Франківськ, 76018, Україна

³Поморський сільськогосподарський консультаційний центр у Любані

вул. Маринарки Воєнної, 21, с-ще Старе Поле, 82-220, Польща

e-mail: ¹oleksandr.fedorchuk@npp.kai.edu.ua,

²petrenkovika1986@gmail.com, ³jenuya-life@i.ua

ORCID: ¹0000-0003-4732-8305, ²0000-0001-8336-7665, ³0000-0002-5419-7887

Надійшла 16.07.2025

Мета. Застосовуючи теоретичні та методологічні підходи, проаналізувати потенціал аграрного сектору економік України та Польщі, визначити напрями партнерської співпраці двох держав, наявних виробничих ресурсів, економічних можливостей і зовнішньоекономічних пріоритетів. **Методи.** Використовували загальнонаукові методи, зокрема: історичний, логічний, системний і структурний аналіз, аналіз і синтез економічних процесів та явищ, методи кількісного та якісного порівняння, статистичного зведення і групування. Проаналізовано матеріали Державної служби статистики України, Статистичного щорічника сільського господарства Польщі, Агенції з реструктуризації та модернізації рільництва Польщі, дані Єврокомісії за 2022–2024 рр. **Результати.** Визначено відмінності в організації й умовах праці польських та українських фермерів. Досліджено умови формування і розвитку та особливості використання аграрного потенціалу України в процесі економічної трансформації й аграрної реформи. Виокремлено проблеми, що стримують процес гармонізації аграрного сектору України з вимогами Європейського Союзу, серед яких – недостатня державна підтримка виробників агропродовольчої продукції, невідповідність принципам і нормам Спільної аграрної політики ЄС. **Висновки.** З огляду на перспективи членства України в ЄС польським фермерам доведеться взяти до уваги появу потужного конкурента, який

не тільки працюватиме на тих самих ринках, що й польські підприємства, а й матиме доступ до таких самих засобів підтримки агропродовольчого виробництва. Показано беззаперечну перевагу України над Польщею за розмірами сільськогосподарських угідь і ріллі, а також за якістю ґрунтів та сприятливим для ведення сільського господарства кліматом. Доведено, що й різниця в розмірах агроструктур сприятиме потенційній перевазі українських виробників завдяки економії на масштабах виробництва. Однак рівень державної підтримки в Україні істотно нижчий, ніж у Польщі, і зводиться фактично до надання пільгових кредитів і грантів, що не забезпечує достатніх стимулів для сталого розвитку фермерських господарств.

Ключові слова: аграрний сектор, імпорт, експорт, ринок землі, динаміка, державна підтримка галузі, тенденції розвитку, ресурси, європейська інтеграція.

DOI: <https://doi.org/10.31073/agrovisnyk202512-08>

На тлі минулорічних українських зернових скандалів, цьогорічного блокування кордону польською стороною, а також того, що Україна може незабаром вступити до ЄС, польські аналітики дедалі частіше обговорюють необхідність підготовки польського сільського господарства до можливої конкуренції з українськими аграріями. Вступ України до ЄС з усіх секторів економіки найістотніше вплине на аграрний сектор. На думку польських аналітиків, захист та підготовка агропродовольчого ринку до конкуренції з Україною є найбільшим викликом, що стоїть перед польським сільським господарством.

Мета досліджень — провести покроковий аналіз усіх факторів і відмінностей у функціонуванні аграрного сектору обох країн з метою виявлення його сильних та слабких сторін.

Матеріали та методи досліджень. Проаналізовано матеріали Державної служби статистики України, Статистичного щорічника сільського господарства Польщі, Агенції з реструктуризації та модернізації рільництва Польщі, дані Єврокомісії за 2022–2024 рр. Використано низку поширених і спеціалізованих методів: історико-логічний (для уточнення поняття, визначення сутності та потенціалу фермерських господарств, класифікації їх

конкурентних переваг), аналізу й синтезу (для оцінювання результатів діяльності фермерських господарств, ринку землі, конкурентних переваг і рівня конкурентоспроможності української та польської сторін), системно-структурний аналіз економічних процесів та явищ (для систематизації чинників розвитку аграрного сектору й визначення ринкової стратегії агроформувань), методи кількісних і якісних порівнянь (для аналізу результатів діяльності фермерських господарств), статистичний метод зведення і групування (для оброблення й узагальнення статистичних даних та їх відображення в таблицях і рисунках).

Результати досліджень. Оцінювання розвитку та функціонування аграрного сектору в обох країнах необхідно розпочати з аналізу земельних ресурсів сільськогосподарського призначення, оскільки земля є одним з основних факторів виробництва сільськогосподарської продукції. Наведені в табл. 1 дані свідчать про те, що Україна як за кількісними, так і за якісними показниками випереджає Польщу.

Як видно з табл. 1, із загальної площі Польщі, що становить 31,3 млн га, на орні землі припадає 18,7 млн га, або 59,7%, території країни. З них 13,5 млн га — це рілля, що майже втричі менше за аналогічний показник в Україні. Згідно з даними

1. Земельні ресурси Польщі та України станом на 01.01.2022*

Показник	Польща	Україна
Площа країни, млн га	31,3	60,4
Сільськогосподарські угіддя, млн га	18,7	42,7
Площа сільськогосподарських угідь на душу населення, га	0,392	0,93
Площа ріллі, млн га	13,5	32,4
Площа чорноземів, млн га	0,4	27,8
Частка чорноземів у структурі сільськогосподарських угідь, %	2,1	65,1
*Складено за даними: Сільське господарство України. Державна служба статистики України [1], Статистичний щорічник сільськогосподарства Центрального статистичного управління Польщі [2].		

Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру [3], наша держава володіє понад 60,4 млн га землі, з яких 42,7 млн га, або понад 70%, — це землі сільськогосподарського призначення. Українські чорноземи становлять близько 9% світових та 30% європейських запасів і займають площу майже 27 млн га (46% території країни). З них 22 млн га — це орні землі, придатні для ведення агробізнесу. За площею чорноземів Україна посідає 4-те місце у світі — попереду лише росія, США та Китай.

Через збройну агресію рф ведення сільськогосподарства на значній частині сільськогосподарських земель України стало неможливим, оскільки вони окуповані, перебувають під обстрілами або заміновані. Як наслідок, у 2022 р. загальна посівна площа порівняно з 2021 р. зменшилася на 20%. Слід зазначити, що сільське господарство України істотно відрізняється від польського за розмірами агроструктур, ступенем монополізації та організаційно-правовими формами суб'єктів господарювання. Методичні підходи в них також різні. Наприклад, господарство, в розпорядженні якого

перебуває 100 га землі, в Польщі вважають великим, а в Україні — малим.

Основа польського сільського господарства становлять малі фермерські господарства. Його характерною особливістю є те, що навіть за часів планової системи (1945–1989 рр.) воно базувалося на невеликих одноосібних господарствах. За даними сільськогосподарського перепису 2020 р., в Польщі налічувалось орієнтовно 1,317 млн фермерських господарств. З них 0,6% (7,476 тис.) були сільськогосподарськими підприємствами (юридичними особами), а 99,4% (1309,9 тис.) — індивідуальними господарствами (фізичними особами). Останні утримували 91,3% загальної площі сільськогосподарських угідь та 90,8% загальної кількості великого поголів'я худоби на фермах.

Польське сільське господарство характеризується більш фрагментованою структурою: приблизно 52,0% господарств мають площу, що не перевищує 5 га, 21,9% — 5–10 га, а 22,9% господарств — 10–50 га. Решта фермерських господарств володіють 50 га землі й більше, а їх загальна кількість не перевищує 3,1%. Згідно з даними Центрального статистичного управління Польщі та низки інших ресурсів [2, 4], середній розмір сільськогосподарських угідь у 2024 р. становив 11,59 га. Насправді ж працюючі комерційні фермерські господарства мають у 2–3 рази більшу площу, оскільки часто земля ділиться між усіма членами сім'ї для отримання додаткових субсидій (наприклад, субсидій для молодих фермерів) або неофіційно здається в оренду третій особі — в такому разі власник землі отримує за неї дотацію, сума якої, як правило, залежить від площі.

Згідно з даними [2, 5], найбільшою фермою в Польщі, яка належить одному власнику, є ферма братів Романовських з Бартошиць, що у Вармінсько-Мазурському воєводстві, площею 12 тис. га. На відміну від польського українське сільське господарство є висококонцентрованим,

з величезними аграрними комплексами площею понад 10 тис. га, які пов'язують увесь ланцюжок виробництва продукції рослинництва і тваринництва [1].

Сільське господарство в Україні базується на трьох основних групах виробників сільськогосподарської продукції: індивідуальні домогосподарства (включно з некорпоративними організаційними одиницями), приватні підприємства (з фермерськими господарствами й іншими приватними аграрними виробництвами), компанії (зокрема товариства з обмеженою відповідальністю, акціонерні товариства) [5]. Загалом агробізнес обробляє близько 21 млн га сільськогосподарських земель, а домогосподарства (фізичні особи) — понад 15 млн га.

Станом на 1 січня 2022 р. в аграрному секторі України працювало 47 753 підприємств різних форм власності (включно з фермерськими господарствами). Що стосується фізичних осіб, то на початок 2022 р. їх налічувалося близько 3,95 млн. Масштаби монополізації сектору у 2021 р. характеризувалися такими показниками: суб'єкти господарювання, що володіли менш ніж 1000 га землі, становили 35,6 тис. фермерських господарств, на які припадало орієнтовно 26% сільськогосподарських угідь, що оброблялись юридичними особами; 4845 підприємств із площею угідь від 1000 до 5000 га контролювали 49% земель, а 601 фермерське господарство (разом із акціонерними товариствами) з площею землі понад 5000 га контролювало близько 25% сільськогосподарських угідь.

Одна з відмінних рис українського сільського господарства від польського полягає в наявності великих агрохолдингів. За даними [6], у 2024 р. 110 найбільших господарств обробляли 14% сільськогосподарських земель країни. Одним із найпотужніших агрохолдингів в Україні є KERNEL, земельний банк якого охоплює 514 тис. га в 11 областях України. Внаслідок російського вторгнення цей агрохолдинг втратив майже 15%

своїх земель. Наразі 72 тис. га земельного фонду компанії окуповані або розташовані в прикордонній зоні.

Період з 2022 по 2024 р. характеризувався відходом частини сільськогосподарських виробників від ведення сільського господарства або зміною спеціалізації через значні економічні втрати. Внаслідок воєнних дій деякі працівники сільського господарства та фермери були змушені не лише припинити господарську діяльність в аграрному секторі, а й покинути домівки у зв'язку з вимушеним чи примусовим переселенням або службою в ЗСУ.

За даними Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО), понад 150 тис. фермерів та працівників продовольчої системи безпосередньо постраждали від війни та/або були змушені мігрувати. Перспектива відновлення ними економічної діяльності на власній землі є невизначеною. Дрібні виробники, які вирощували сезонну продукцію й відігравали важливу роль у забезпеченні зайнятості та доходу серед сільського населення, опинилися у скрутній ситуації.

Що стосується приватної власності на землю та функціонування ринку землі, то Польща завжди відрізнялася від інших соціалістичних країн значною часткою недержавного сектору [7]. Земельну реформу в Польщі вважають однією з найуспішніших серед реформ у колишніх соціалістичних країнах. Поляки можуть купувати й продавати землю з 1998 р., хоча з деякими обмеженнями. Наразі 81% польських сільськогосподарських земель перебувають у приватній власності.

За даними Агентства з реструктуризації та модернізації сільського господарства Польщі (ARiMR) та Центрального статистичного управління Польщі [2, 8], середня ціна купівлі-продажу 1 га сільськогосподарської землі становить 71 151 злотий (близько 16 790 євро). Для порівняння: ціна 1 га землі в Нідерландах сягає майже 30 тис. євро, а в Україні не перевищує 1030 євро. Польські фермери

інвестують значну частину своїх доходів у землю. Багато хто використовує її як заставу, що полегшує процес отримання кредитів.

В Україні понад 31 млн га сільськогосподарських земель перебувають у приватній власності, з них майже 28 млн га — у пайовій приватній власності. Понад 10 млн га земельних угідь належать до державної чи комунальної власності, з них 8 млн га — це рілля. Стосовно них діяв мораторій на купівлю-продаж землі. Але 1 липня 2021 р. стартував перший етап ринку землі з обмеженням не більше 100 га на особу та заборонаю на участь для юридичних осіб.

З 1 січня 2024 р. офіційно стартував другий етап ринку землі. Максимальний ліміт володіння сільськогосподарськими землями було підвищено до 10 тис. га на особу й надано доступ до ринку юридичним особам-резидентам. Іноземним громадянам та компаніям і надалі заборонено офіційно володіти землею, остаточне рішення щодо цього може бути ухвалене лише внаслідок проведення всеукраїнського референдуму. Попри збереження певних обмежень, відкриття ринку землі є одним із ключових етапів у реформуванні земельних відносин, що створює передумови для подальшого розвитку агробізнесу та підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору України.

Що стосується підтримки галузі (субсидій), то тут слід зауважити, що після вступу до ЄС у 2004 р. Польща стала найбільшим субсидіантом коштів серед країн Східної Європи, що сприяло успішному реформуванню її сільського господарства. Держава проводить довгострокову політику розвитку малих фермерських господарств, що також розглядається як ефективний спосіб самозайнятості та розв'язання соціальних проблем у сільській місцевості. Польща підтримує сільськогосподарських виробників завдяки встановленню закупівельних цін, компенсаційним виплатам виробникам,

пільговим кредитам, реструктуризації та модернізації сільськогосподарського виробництва і переробних підприємств, експортним субсидіям та низці інших заходів. Крім того, держава субсидує пенсійний фонд фермерів.

Безумовно, важливу роль відіграють субсидії на модернізацію аграрного сектору Польщі, що надаються Європейським Союзом. Вони забезпечують можливість підняти виробництво й технології до того рівня, коли можна успішно виходити на західні ринки. Щороку Міністерство сільського господарства та розвитку сільських територій і Агентство з реструктуризації та модернізації сільського господарства Польщі пропонують фермерам субсидії для покриття витрат, пов'язаних із виробництвом сільгосппродукції, розведенням і вирощуванням тварин [1, 8, 9].

Завдяки різноманітним сферам діяльності окремих фермерських господарств у країні діє багато видів прямих доплат та екосхем, а також програм з модернізації господарств з метою покращення ринкової орієнтації, підвищення конкурентоспроможності господарств або адаптації до змін клімату. Прямі субсидії передбачають виплату на одну ділянку (518,01 злотого/га у 2022 р.), виплату на озеленення (347,66 злотого/га), додаткову виплату (196,14 злотого/га), виплату молодим фермерам (360,14 злотого/га), виплати, пов'язані з рослинництвом (сума залежить від культури), виплати, пов'язані з тваринництвом (залежно від виду тварин), схему виплат для малих фермерських господарств (до 1250 євро), а також державну підтримку на перехідний період.

У межах системи прямих державних виплат фермери можуть розраховувати на фінансову підтримку, яка залежить від виду культури, розміру господарства й типу тваринництва. До найважливіших ставок належать: база підтримки доходів — 114,42 євро/га; виплата для малих господарств — 225 євро/га; редистрибутивна виплата — 39,80 євро/га (для господарств, що мають 30 га

землі); виплата для молодих фермерів — 58,12 євро/га тощо. У 2025 р. також передбачено доплати для фермерів, які водночас займаються розведенням тварин і вирощуванням певних культур. Найважливіші ставки в такому разі: на корів (до 20 гол.) — 96,64 євро/гол., іншу велику рогату худобу (до 20 гол.) — 75,53 євро/гол., овець — 25,80 євро/гол., кіз — 11,27 євро/гол., цукровий буряк — 300,75 євро/га, хміль — 436,67 євро/га, льон — 101,85 євро/га, коноплі — 29,55 євро/га, помідори — 550 євро/га, полуницю — 272,14 євро/га тощо.

У цьому контексті варто згадати й про екосхеми — сучасний спосіб підтримки фермерів, які дбають про навколишнє природне середовище та стале сільськогосподарське виробництво. У 2025 р. фермери мали можливість подавати заявки на отримання таких дотацій: на площі з медоносними рослинами — 269,21 євро/га, землі, вилучені з виробництва, — 126,52 євро/га. Також існують доплати на інтегроване виробництво рослин і підтримку біологічного сільського господарства: садові культури — 342,70 євро/га, ягідні культури — 309,21 євро/га, овочеві культури — 309,21 євро/га, мікробіологічні засоби захисту рослин — 89,89 євро/га, мікробіологічні добрива — 22,47 євро/га.

Загалом у 2024 р. Агентство з реструктуризації та модернізації сільського господарства виплатило фермерам 17,3 млрд злотих прямих та регіональних дотацій, тоді як цільова сума цих виплат становила 19,3 млрд злотих. У межах кампанії за 2024 р. на рахунки понад 1,2 млн фермерів мало надійти всього 15,74 млрд злотих прямих дотацій та 3,54 млрд злотих регіональних платежів. Слід зауважити, що прямі виплати абсолютно не залежать від рівня виробництва. В Польщі існує розуміння: щоб щось отримати, потрібно спочатку щось віддати. І такий підхід дійсно працює — він допоміг польському аграрному сектору адаптуватися до європейських стандартів. Це означає насамперед

підвищення якості продукції аграрного сектору, адже головна мета виплат дотацій — його адаптування з погляду не масштабів, а з погляду якості продукції.

Кожен польський фермер має на кінець сезону заробити щонайменше 10 тис. євро (з урахуванням субсидій), щоб забезпечити своїй сім'ї гідний рівень життя. Завдяки цьому польські фермери, переважна більшість з яких є дрібними власниками, можуть нагодувати свою країну та ефективно конкурувати на зовнішніх ринках [10, 11].

Українські фермери, на відміну від польських, не отримують прямих субсидій лише за те, що вирощують щось на своїй землі. Підтримка галузі є досить незначною і в основному полягає в наданні пільгових кредитів та допомоги новим фермерським господарствам. За це відповідає Український державний фонд підтримки фермерських господарств. Він надає фінансову допомогу, пільгові кредити та опікується навчанням фермерів. Щоб зрозуміти масштаби державної підтримки агровиробників в Україні, варто зазначити, що у 2022 р. фонд надав кредити всього 179 господарствам на загальну суму до 67 млн грн (орієнтовно 7,79 млн злотих). Правда, ще 1537 господарств отримали гранти на загальну суму 60 млн грн (орієнтовно 7 млн злотих).

Щоб краще зрозуміти, про які масштаби державної підтримки йдеться, слід нагадати, що в Україні налічується близько 48 тис. сільськогосподарських виробників зі статусом юридичної особи та майже 4 млн зі статусом фізичної особи. Сьогодні на сайті Фонду доступні такі програми підтримки:

- субсидії для новостворених фермерських господарств у перші 3 роки в розмірі 3000 грн/га (приблизно 350 злотих);
- фінансова допомога на конкурсній основі у розмірі до 500 тис. грн (орієнтовно 58 140 злотих), яка підлягає поверненню протягом 5 років.

Також Міністерство економіки України виділяє певні суми за бюджетною

2. Порівняння систем оподаткування сільськогосподарських виробників у Польщі та Україні*

Показник	Польща	Україна
Сільськогосподарський податок (земельний податок)	Ставка податку у 2023 р. становить 182,5 злотового за 1 га пере-профільованих сільськогосподарських угідь, 370,25 злотового за 1 га інших земель. У середньому фермер у 2023 р. фактично заплатив 280–330 злотих за 1 га сільськогосподарських угідь (залежно від класу)	Ставка податку в розмірі не менше 0,3% і не більше 1% нормативної грошової оцінки сільськогосподарських угідь, а для земель, нормативну грошову оцінку яких не проведено, — не менше 0,3% і не більше 5% нормативної грошової оцінки одиниці площі ріллі по області
ПДВ	23% (на основні засоби, паливо, обладнання), 8% (на послуги та матеріали), 5% (зернові, олійні культури та плоди олійних рослин, зернові, насіння та різні плоди, овочі). З 01.02.2022 по 31.12.2023 р. ставка ПДВ на основні продукти харчування знизилася до 0%	20 і 14% для окремих видів сільськогосподарської продукції (пшениця, ячмінь, жито, кукурудза, ріпак, соя, соняшник)
Військовий податок	Не сплачується	1,0–5,0% доходу
Мінімальне податкове зобов'язання	Не сплачується	4% нормативної грошової оцінки землі
Податок на нерухомість (для господарських будівель)	Фермерське господарство може не сплачувати податок на нерухомість, якщо господарські будівлі та споруди, розташовані на його земельній ділянці, обслуговують виключно сільськогосподарську діяльність	Фермерське господарство може не сплачувати податок на нерухомість, якщо будівлі та споруди (наприклад, ангари для техніки, склади та комори, теплиці) перебувають у його власності або використовуються безпосередньо для сільськогосподарської діяльності
Внесок KRUS (соціальне страхування)	Щоквартальний внесок від одного фермера — від 609 до 2667 злотих (залежно від статусу застрахованого та розміру фермерського господарства)	Єдиний соціальний внесок для фермера і найманих працівників — 22% заробітної плати. Мінімальна сума — 1474 грн (орієнтовно 170 злотих), максимальна сума — 22 110 грн (орієнтовно 2540 злотих) на місяць
Податок на дохід	Не сплачується	Загальна форма оподаткування — 18% на оподатковуваний дохід. Фіксована форма оподаткування передбачає такі варіанти: <ul style="list-style-type: none"> сума одноразового податку може варіюватися від 302,8 грн (орієнтовно 31 злотий) до 1600,0 грн (орієнтовно 160 злотих) на місяць (залежно від сфери діяльності та кількості працівників) і 1760,0 грн ЄСВ*; 5% доходу для неплатників ПДВ; 3% доходу для платників ПДВ; фіксований розмір єдиного податку, який залежить від площі сільськогосподарських угідь, а не від річного валового доходу

*Єдиний соціальний внесок.

програмою «Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств» для часткової компенсації коштів, витрачених на придбання техніки, обладнання та дорадчих послуг. У разі вступу України до Європейського Союзу вплив на його систему сільськогосподарських субсидій може бути значним. Україна, маючи 41,1 млн га сільськогосподарських угідь, стала б найбільшим одержувачем допомоги. Згідно з нещодавно опублікованими даними [12, 13], наша країна матиме право на отримання 96,5 млрд євро в межах Спільної аграрної політики ЄС протягом 7 років. Це, звісно, призведе до скорочення сільськогосподарських субсидій для нинішніх країн-членів ЄС орієнтовно на 20%.

Дослідження також показало, що істотна відмінність спостерігається і в галузі оподаткування діяльності фермерів у Польщі та Україні [14–16]. Наприклад, польський фермер не сплачує прямого податку на дохід, але сплачує сільськогосподарський податок, розмір якого залежить від площі землі. Сума податку не перевищує 2,5 євроцента мита за 1 га (з різними знижувальними коефіцієнтами залежно від місця розташування та якості землі) (табл. 2).

Ціна мита встановлюється Центральним статистичним управлінням Польщі. Отже, польські фермери платять один земельний податок, і для них не існує інших податків. Український агровиробник, на відміну від польського, сплачує кілька видів податків. Податковий кодекс України передбачає різні податкові режими для фізичних та юридичних осіб, які вони можуть обирати залежно від свого розміру, потреб і специфіки діяльності. Кожний із цих режимів має свої переваги та особливості й передбачає різний набір податків. Незалежно від форми

господарювання, фермерські господарства можуть бути платниками ПДВ.

Тільки власник приватного господарства може отримати довідку від міської ради про те, що він володіє землею і не повинен сплачувати податки з отриманого доходу від продажу власноруч вирощеної продукції, якщо загальна площа землі не перевищує 2 га. Варто зазначити, що податкове навантаження на українські фермерські господарства, попри війну, за останні роки зросло у 2–3 рази залежно від регіону та обраної системи оподаткування. Всі інші сільськогосподарські виробники мають обрати спрощену або загальну систему оподаткування та сплачувати фіксовану ставку податку на дохід або певний відсоток валового доходу.

Зазвичай український фермер, з огляду на види податків, які він сплачує, має вести належну бухгалтерську документацію: визначати баланс, підраховувати доходи та витрати, готувати статистичні звіти. Згідно з польським законодавством, лише господарства з річним доходом не менше 1,2 млн євро зобов'язані вести бухгалтерський облік.

Приклад Польщі наочно доводить: якщо спростити систему оподаткування, уніфікувати ставки та зменшити перелік податкових повинностей, це може істотно підвищити конкурентні позиції аграрного сектору, стимулювати виведення доходів із тіні та залучити інвестиції у сільське господарство нашої країни. Система оподаткування фермерських господарств у Польщі є простішою та більш стимулюючою, адже базується переважно на земельному податку й мінімальному адміністративному навантаженні. В Україні податкова система є складнішою, містить більше податкових зобов'язань і створює вищий фінансовий тиск на фермерів.

Висновки

З огляду на перспективу членства України в ЄС польським фермерам

доведеться взяти до уваги можливу появу потужного конкурента, який

не тільки працюватиме на тих самих ринках, що й польські підприємства, а й матиме доступ до таких самих засобів підтримки агропродовольчого виробництва. В цьому контексті не слід забувати про перевагу України над Польщею за розмірами сільськогосподарських угідь і ріллі, а також за якістю ґрунтів та кліматом. Різниця в розмірах агроструктур також вказує на потенційну перевагу українських виробників завдяки економії на масштабах виробництва.

Польща, на протизагу України, має ефективну модель державної підтримки аграрного сектору, яка ґрунтується на багаторівневій системі субсидій і дотацій у межах Спільної аграрної політики ЄС. Прямі виплати, екосхеми, програми модернізації господарств і підтримки молодих фермерів сприяють підвищенню конкурентоспроможності польського сільського господарства, його технологічному оновленню та орієнтації на якість продукції. В Україні рівень державної підтримки істотно нижчий і зводиться переважно до надання пільгових кредитів і грантів, що не забезпечує достатніх стимулів для сталого розвитку фермерських господарств.

Аграрна економіка, політика та ринкові умови є дуже мінливими й потребують постійної адаптації. З урахуванням нових умов, пов'язаних із війною в Україні, які останнім часом ускладнили ситуацію на аграрному ринку, необхідність змін у стратегії польських та українських фермерів стає дедалі актуальнішою. На перший план виходить пошук шляхів адаптації до нової реальності. Інтеграція українського агробізнесу, орієнтованого на європейський ринок, має базуватися на довгостроковому плануванні, тобто на попередньо укладених контрактах на постачання сільськогосподарської продукції. Очевидно, що цього неможливо досягти без компромісу, партнерства та взаєморозуміння. Уряди обох країн мають перевести свої відносини на якісно новий рівень — лише за цієї умови вони зможуть еволюціонувати. Важливо розуміти, що процес інтеграції українського сільського господарства в економіку ЄС уже розпочався, і тепер питання лише в тому, чи зможе Україна розробити ефективні механізми захисту своїх агровиробників та отримати вигоду від цієї взаємодії.

Fedorchuk O.¹, Petrenko V.², Fedorchuk Ye.³

¹State University «Kyiv Aviation Institute», 1 Liubomyr Huzar Ave., Kyiv, 03058, Ukraine;

²Kherson State University, 14 Shevchenko Str., Ivano-Frankivsk, 76018, Ukraine;

³Pomeranian Agricultural Consulting Center in Luban, 21 Marynarki Wojskowej Str., Stare Pole, 82-220, Poland; e-mail: ¹oleksandr.fedorchuk@npp.kai.edu.ua, ²petrenkovika1986@gmail.com, ³jenya-life@i.ua; ORCID: ¹0000-0003-4732-8305,

²0000-0001-8336-7665, ³0000-0002-5419-7887

Agri-food potential of the agricultural sector of the economies of Poland and Ukraine

Goal. Applying theoretical and methodological approaches, analyze the potential of the agrarian sector of the economies of Ukraine and Poland, determine the directions of partnership cooperation between the two states, as well as available production resources, economic opportunities, and foreign economic priorities.

Methods. General scientific methods were used, in particular: historical, logical, systemic, and structural analysis, analysis and synthesis of economic processes and phenomena, methods of quantitative and qualitative comparison, statistical summary, and grouping. The materials of the State Statistics Service of Ukraine, the Statistical Yearbook of Agriculture of Poland, the Agency for Restructuring and Modernization of Agriculture of Poland, and data of the European Commission for 2022–2024 were analyzed.

Results. The differences in the organization and working conditions of Polish and Ukrainian farmers were determined. Conditions of formation and development, and peculiarities of use of agrarian potential of Ukraine in the process of economic transformation and agrarian reform were studied. The problems that hinder the process of harmonization of the agrarian sector of Ukraine with the requirements of the European

Union, including insufficient state support for producers of agri-food products, inconsistency with the principles and norms of the Common Agricultural Policy of the EU, were singled out.

Conclusions. Given the prospects of Ukraine's membership in the EU, Polish farmers will have to take into account the emergence of a powerful competitor that will not only work in the same markets as Polish enterprises but will also have access to the same means of supporting agri-food production. The indisputable superiority of Ukraine over Poland is shown in terms of the size of agricultural land and arable land, as well as in the quality of soils and the climate favorable

for agriculture. It is proven that the difference in the size of agricultural structures will contribute to the potential superiority of Ukrainian producers due to savings in the scale of production. However, the level of state support in Ukraine is significantly lower than in Poland, and is actually reduced to the provision of soft loans and grants, which do not provide sufficient incentives for the sustainable development of farms.

Key words: *agricultural sector, import, export, land market, dynamics, state support of the industry, development trends, resources, European integration.*

DOI: <https://doi.org/10.31073/agrovisnyk202512-08>

Бібліографія

1. Сільське господарство України за 2022. Державна служба статистики України. <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Rocznik statystyczny rolnictwa 2024 Głównego Urzędu Statystycznego Polski. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyczny-handlu-zagranicznego-2024,9,18.html?contrast=default>
3. Моніторинг земельних відносин. https://land.gov.ua/monitoringh-zemelnikh-vidnosyn/?utm_source
4. Polski handel zagraniczny artykułami rolno-spożywczymi w 2022 roku. <https://www.gov.pl/attachment/49a12c6b-c787-4e90-a9a6-4c80052fdb7d>
5. Зінчук Т. Агропродовольчий потенціал співробітництва у форматі Україна — Польща. <https://bibliotekanauki.pl/articles/50901>
6. EU/Ukraine: analysis of the main agricultural crop sectors. <https://www.farm-europe.eu/news/impact-of-eu-enlargement-to-ukraine-a-comparative-analysis-of-the-main-agricultural-crop-sectors/>
7. Глуха Л. Необхідність та передумови створення ринку сільськогосподарських земель в Україні. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна*. 2023. № 1. С. 57.
8. Dopłaty bezpośrednio i obszarowe z PROW za 2024 rok — realizacja wypłat końcowych: AriMR. <https://www.gov.pl/web/arimr/archiwum-informacji2>
9. Johannesson J., Clowes D. Energy Resources and Markets — Perspectives on the Russia–Ukraine War. *European Review*. 2023. 30(1). P. 4–23.
10. Левчук А., Юрчишен Д. Український та польський терени для інвестування в агропромисловий комплекс. *Innovation and Sustainability*. 2024. 3. P. 61–67.
11. Атаманчук З.А., Оришко Д. Торговельно-економічне співробітництво України та Польщі. *Галицький економічний вісник*. 2024. 5(90). С. 201–209.
12. EU estimates Ukraine entitled to €186bn after accession. <https://www.ft.com/content/a8834254-b8f9-4385-b043-04c2a7cd54c8>
13. European Commission, Crop monitoring European neighbourhood Ukraine (September, 2022). *JRC MARS Bulletin — Global outlook*. 2022. <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC127974>
14. Melnyk T., Tunitska Y. Foreign trade relations of Ukraine and Poland: 2022–2024. *Foreign trade: economics, finance, law*. 2024. 136(5). P. 4–24.
15. Weremczuk A.S., Malitka G. Conflict in Ukraine and Polish Agriculture: Development Opportunity or Threat of Oversupply? / Wojna w Ukrainie i polskie rolnictwo – szansa rozwoju czy zagrożenie nadpodaży? Zagadnienia Ekonomiki Rolnej. *Problems of Agricultural Economics*. 2024. 380(3). P. 1–23.
16. Urbaniak B. Українське ролництво а польски przemysł — partnerstwo w rozwoju? *Pomorski Thinkletter*. 2024. 3(14). P. 137–143.